

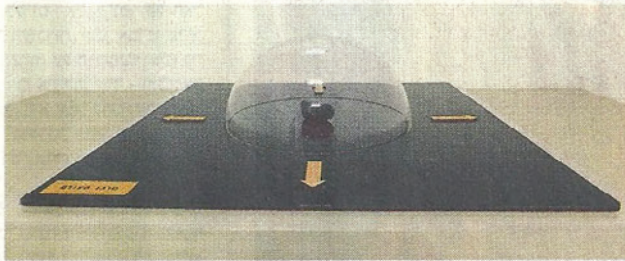
TEMPO RUBATO

Review of Joav BarEl's exhibition "Center of the World"
Ouzi Zur, Culture and Literature, Haaretz, August 29 2014

הארץ | יום שישי 9 באולול תשע"ד 5.9.14

עוצם עין אחת | עוזי צור

מרכזי עולם ומעטפת פניו

יואב בראל, "מרכז העולם", 1971

יואב בראל – "מרכז העולם". גלריה יפו, Tempo Rubato

לכה של ירושלים, באמצע כנסיית הקבר הקדוש מצוי לפי האמונה הקתולית מרכז העולם, ועולי רגל מכל קצותיו עולים אליו, לגעת, להצטלם. אך המרכז אולי בכלל נמצא ככותל המערבי, בכיפת הסלע, או בגן הקבר הפרוטסטנטי שמחוץ לחומות. ואולי הוא נע ונד כלוחות הברית בארון קודש באוהל מועד חילוניים, וכרגע הוא חונה בתל אביב יפו שהקדושה ניטלה ממנה כבר בהיווסדה מהחולות.

בהללה העמוק של Tempo Rubato, כבדיכה של אור, ריק מכל נוכחות אחרת, צף לו "מרכז העולם" שברא ב-1971 יואב בראל (1933-1977), במין התכה מרנינה ומעוצבת לעילא של הסוריאליסטי, המושגי והפופי. הוא צף אופקי ב"גובה המים" על פני האור, בריק, משטח מרובע של פרספקט שחור, בווק ומעוגל פינות, שבלבו מונחת כיפה שקופה של קדושה בריגונית מופרכת, וממנה, כהקפה, במרכז כל אחת מצלעות הריבוע, יוצא אל כל אחת מרוחות השמים חץ החותך מקרטון בהיר, השט על אפלת הפרספקט. באחת הפינות מרובק שלט קטן עם הכי"ר תוב "מרכז העולם" – בעברית לא בלועזית כפי שבוודאי היה כתוב אם הפסל היה נר צד היום, באותה פרובינציאליות של הכפר הגלובלי, נגיעה מקומית המעניקה לעבודה איזה תום אבוד של פעם.

במרכז הכיפה, מתחת לקימורה השקוף, הפופי-בריוני, הניח הגלדיסט אבן וולק' נית שחורה, כמו היה שריד קדוש בעל כוח מאגי או אבן ירח בעלת קרינה חוצנית. אך בהוראות של בראל הנלוות לפסל נכתב שזה שהפסל ברשותו רשאי להניח מתחת לכיפה כל דבר שירצה; והוא ייהפך למרכז העולם. כך נתן חופש פעולה המנטרל את ליבת המרעום מהפאנטיות של הקדושות כולן.

בנוסף לכך נכתב: "הימצאות העבודה בכל מקום נתון מגדירה את מרכז העולם". בכך לועג האמן בעדינות לכל אותם מרכזי עולם כבדי משקל של דתות ששרדו ומעצימות שנועלמו – שוקל כנגדם את מרכז העיר לם האיש, הנע ונד כמצפון העולם, כמצפון של פנים האמנות.

לפנינו שושנת רוחות של פשטות הנר געת בגאוני. ואם לא די בכך הרי הפסל הוא אחד מתוך סדרה של שלושה מרכזי עולם, שכל אחד מהם עלול להימצא בחלק אחר של העולם כמפת כוכבים חסרת שחר, או הם עלולים להיות כולם מרוכזים באותו מקום ואז תתרחש אותה אפוקליפסה.

בראל מזמין אותנו למשחק כוחות אידר ני השם ללעג "עמים נבחרים" ושטחי מחייה "שלמים" המשתרעים מהים ועד לנהר, בשיאה של האופוריה שאחרי אותה מלהמה. בספר המתווים והרעיונות של בראל (שהד עיון בו מרתק בחושפו טפח מאופן החשיבה והיצירה של האמן, ואת החופש הוורטאווי של "דישומי החשיבה") קדמו לפסל הסופי עמודים עם הכלים שהקיפו אותו כמו היה אתר זיכרון ממלכתי, וריאציה קטנה כת" כשיט קינטי, מעגל אבנים שבמרכזו סומן בגיר מרכז העולם כל אלה כעין סרחי עורף שנשרו בתהליך היצירה והותירו את העיי קר, את יופיו של הפסל הממשי הצף על פני הוירכרון של אלו שבאו אתו במגע, ומדי פעם הוא מגיח אל העולם הגשמי – כהתגלות הוא ב-Tempo Rubato.

בראל מטמן את מרכז העולם כיישות נודדת, אך עדיין זכרית במהותה. ואילו מרים כבסה עוברת על פני המעטפת הסר כבת כיישות נקבית, נשית – וביחד הם כמו משלימים זו את זו, מעל פערי הומו והמקום, ובוראים תמונת עולם מלאה יותר של יסר דות מנוגדים ומשלימים.